

روش های تربیتی

حضرت خاظمه (س)

مؤلف:

مرضیه پورغریب شاهی

سرشناسه : پورغریب شاهی، مرضیه، ۱۳۵۲ -
عنوان و نام پدیدآور : روش های تربیتی حضرت فاطمه (س) / مولف مرضیه پورغریب شاهی.
مشخصات نشر : کرمان : ودیعت، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری : ۱۴۴ ص.
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۶۶-۱۹-۰
وضعیت فهرست نویسی : فیپا
یادداشت : کتابنامه: ۱۳۹ - ۱۴۲؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع : فاطمه زهرا (س)، ۹۸ قبل از هجرت - ۱۱ ق.
موضوع : Fatimah Zahra, The Saint
موضوع : فاطمه زهرا (س)، ۹۸ قبل از هجرت - ۱۱ ق. -- اخلاق
موضوع : Fatimah Zahra, The Saint -- Ethics
رده بندی کتبی : ۹۲۰/۲/۲۷۲ BP
رده بندی دیویی : ۷۳۰/۲۰۱
شماره کتابشناسی ملی : ۴۰۰۳۷۸۶

نام کتاب: روش های تربیتی حضرت فاطمه(س)

نویسنده: مرضیه پورغریب شاهی

ناشر: انتشارات ودیعت

طرح جلد: مصطفی ودیعتی زاده

چاپ: طاهّا

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

نوبت و تاریخ انتشار: چاپ اول، ۱۳۹۶

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۶۶-۱۹-۰

کرمان: خیابان شریعتی - انتشارات ودیعت ۰۹۱۳۱۴۲۰۳۹۳

فهرست مطالب

۷	 دیباچه
۱۲	 پیشگفتار
۱۹	 تاریخچه زندگانی حضرت فاطمه (س)

فصل اول : هستی شناسی حضرت فاطمه(س) و دلالت های تربیتی آن

۲۶	 مقدمه
۲۷	 هستی شناسی
۳۰	 خداشناسی حضرت فاطمه(س)
۳۶	 حدوث یا قدم هستی
۳۷	 جهان هستی
۴۶	 دنیا
۴۶	 اهمیت دنیا در ساختن آخرت
۴۷	 آخرت
۵۰	 ویژگی آخرت
۵۲	 ویژگی آخرت اندیشان
۵۳	 بهشت و دوزخ
۵۴	 ارتباط انسان با خدا
۵۶	 هدفمندی انسان
۶۰	 تکلیف مسئولیت انسان
۶۱	 جایگاه نهایی انسان
۶۳	 دلالت های تربیتی هستی شناسی
۶۳	 تعریف تربیت
۶۷	 اهداف تربیت

فصل دوم: معرفت‌شناسی حضرت فاطمه(س) و دلالت های تربیتی آن

۷۸.....	مقدمه.....
۷۹.....	معرفت‌شناسی
۸۰.....	معرفت و اهمیت آن
۸۴.....	ابزار شناخت.....
۹۰.....	منابع شناخت.....
۹۴.....	موانع شناخت.....
۹۸.....	عوامل رفع موانع شناخت.....
۱۰۱.....	دلالت های تربیتی شناخت شادی.....
۱۰۱.....	منزلت و نقش معلم.....
۱۰۲.....	روش های آموزشی.....
۱۰۲.....	روش سخنرانی.....
۱۰۳.....	روش پرسش و پاسخ.....
۱۰۴.....	روش نمایشی.....
۱۰۵.....	روش مباحثه.....
۱۰۵.....	محتوای آموزش.....

فصل سوم: ارزش‌شناسی حضرت فاطمه(س) و دلالت های تربیتی آن

۱۱۳.....	مقدمه.....
۱۱۳.....	تعریف ارزش.....
۱۱۵.....	ارزش‌شناسی.....
۱۱۷.....	ارزش‌ها.....
۱۱۷.....	ایمان.....
۱۱۸.....	عدالت.....
۱۱۹.....	روزه.....
۱۲۰.....	صبر.....

- نماز ۱۲۱
- جهاد ۱۲۲
- امر به معروف ۱۲۲
- ضد ارزش ها ۱۲۳
- تهمت ۱۲۳
- دزدی ۱۲۴
- شراب خواری ۱۲۵
- زیبایی شناسی ۱۲۶
- دلالت های تینی ارزش شناسی ۱۲۷
- فهرست منابع ۱۳۷

دیباچه:

شاهکار عالم آفرینش، حضرت مولی الموحدين امیرالمومنین (ع) در بهترین جای جهان دیده به جهان گشود: کعبه، در بهترین جای جهان: مسجد، در بهترین جای مسجد: محراب، در هنگام بالاترین عبادت: نماز، و در هنگام بالاترین رکن نماز: سجده، به بالاترین فوز: شهادت، در بهترین ماه: رمضان، و در بهترین زمان این ماه: لیالی قدر، نائل آمد؛ لذا شایسته هم جز این نبود که بهترین زن دنیا: حضرت فاطمه زهرا (س)، همسرش باشد.

او که رسول خدا (ص) بود که خداوند به جان مطهرش سوگند خورد: «لعمرك انهم لفي سكرتهم يعمهون» (۷۲:۱۰۰) و خدا و فرشتگان خدا به او صلوات و درود فرستادند: «إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتُهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ» (الحجرات: ۳) و او هم حضرت فاطمه زهرا (س) پاره ای از جان خود خواند و رضایتش را رضایت خود و خدا معرفی نمود.

و هم چنین مگر می توان به عاشورا افتاد واز قرآن خواندن امام حسین (ع) در شب عاشورا و عشق آن حضرت با نماز، اقامه نماز ظهر عاشورا سخن گفت و به یاد نماز و قرآن خواندن زهرا (س) و بالاترین مرتبه های عشق ورزی حضرتش به نماز و قرآن نیفتاد؟ حضرت فاطمه (س)، خودپرورش یا ته مکتب پیام (ص) و امام علی (ع) است که این مکتب عجیب با قرآن بود. مگر می توان نماز شب نورانی، شام غریبان زینب کبری (س) را آن هم در حالت نشسته (در لحظاتی که تاب ایستادن نداشت) دید و آوای «ماریت الا جمیلا/من

جز زیبایی ندیدم» را از او شنید؛ و نحوه تربیت حضرت زهرا (س) را در ذهن، تداعی نمود؟ به راستی اینجاست که مفهوم و عظمت تربیت راستین در مکتب تربیتی حضرت فاطمه زهرا (س) روشن و آشکار می گردد. آری، شخصیتی که می فرمود: «حَبِّبْ إِلَيَّ مِنْ دُنْيَاكُمْ ثَلَاثَ: تِلَاوَةَ كِتَابِ اللَّهِ وَ النَّظَرَ فِي وَجْهِ رَسُولِ اللَّهِ وَ الْإِنْفَاقَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ» (۱) زینب کبری (س) را که به شما سه چیز محبوب من است: تلاوت قرآن، نگاه به چهره رسول خدا (ص) و انفاق در راه خدا؛ و حتی وصیت می کند که در شب اول قبر، امام علی (ع) بر سر مزارش زیاد قرآن بخواند و دعا کند، و خود نیز از خدا طلب قدرتی می نماید، در عبادتش و بصیرتی در قرآنش و فهمی از احکام و دستوراتش و یا شخصیتی که علی رغم تمام رنج ها و مشکلاتش باز هم خطبه غرای خود را این چنین آغاز می نماید که: «الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى مَا نَعَمَ وَلَهُ الشُّكْرُ عَلَى مَا لَهِمَّ» «من مظلومیت حضرت زهرا (س) را در پهلوی شکسته و یا غصب فدک ایشان، نمی بینم، بلکه مظلومیت حقیقی آن بزرگوار را در ناشناخته ماندنشان می دانم، در ناشناخته ماندن آن روز حضرت

فاطمه(س)، در ناشناخته ماندن هنوز حضرت فاطمه(س) و در ناشناخته ماندن همیشه و هر روز حضرت فاطمه(س)، زیرا معتقدم آن پهلوی زمانی شکسته شد که قدر حضرت فاطمه(س) مجهول ماند و شخصیتشان ناشناخته ماند و لذا می توان گفت، رمز اصلی تمام ظلم ها به ایشان و مظلومیت آن بزرگوار به عدم معرفت حقیقی نسبت به آن بانوی بی بدیل و ناشناخته ماندن شخصیتشان بر می گردد. او، اولین مظلوم چنین عدم شناختی نیست، پدر بزرگوارشان نیز آن گونه از ستم مردم زمانه خویش دلتنگ می گردیدند که خدای متعال حضرتش را دلداری می داد که: « لا تحزن علیهم و لا تک فی ضیق مما یمکرون » (بقره ۱۲۷) به واسطه آنان محزون نشو و نسبت به آنچه مکر می ورزند دلتنگ نگرد. امیر المومنین همسر وفادار و فداکار حضرت زهرا (س) می فرمودند که: مرا خواهید شناخت بعد از آنکه جای مرا خالی خواهید دید و فرد دیگری را به جای من خواهید یافت: « ولتعرفوننی بعد خلق مقامی و قیام غیری مانده » که این نیز حکایت از عدم شناخت حقیقی شخصیت آن حضرت دارد. لذا می توان گفت سخن از « فاطمه شناسی » گفتن، بالاترین رسالت ممکن است. از طرف دیگر واژه « شناخت »، بعد از نام « حضرت فاطمه(س) » آوردن در نگاه اول، این تناقض ظاهری را به ذهن متبادر می سازد که با توجه به یکی از معانی لغوی واژه « فاطمه » که حکایت از عدم امکان پذیر بودن شناخت آدمیان نسبت به فرد متصف به آن را دارد، مگر می توان از « فاطمه شناسی » سخن گفت؟ (آن هم فاطمه(س) ای که درعالیترین مراتب معرفت، شناخت و دانایی بود) اما با این وجود، باید اذعان داشت:

آب دریا را اگر نتوان کشید، نم نم نذر تشنگی باید چشید

ما لا یدرک کله، لا یتدرک کله

و در جهت ایفای رسالت عظیم شناختن و شناساندن حضرت فاطمه(س) هر کدام از صاحب نظران عالم و مستشرقین و دانشمندان مسلمان و حتی غیر مسلمان، به مصداق هر کس به زبانی صفت حمد تو گوید، نظریات و سخنانی را اظهار داشته اند که در این نوشته، به موجزترین وجه ممکن به تعداد بسیار اندکی از آن ها اشاره می شود.

ام یوسف (Umm Yusuf) متنی را با عنوان « زنان بزرگ در اسلام - فاطمه(س)، دختر پیامبر(ص) » در یکی از سایت های اینترنتی منعکس می سازد. وی از ابعاد گوناگون شخصیتی حضرت فاطمه(س)، خصوصاً عقلانی، عاطفی، اخلاقی و دینی و از فداکاری آن بزرگوار نسبت به ساحت مقدس نبوی(ص)، امیر المومنین علی(ع) و مراتب بالای مهر و محبت

پیامبر اکرم (ص) و حضرت علی (ع) نسبت به حضرت زهرا (س) سخن می گوید و همچنین از توجه وافر آن حضرت نسبت به مستمندان و مسکینان و از زجرهایی که آن بانوی دو عالم از دست نامردمان زمانه خویش تحمل نمودند و از شکوه ها و گلایه های حضرتش و نهایتاً از شهادت سراسر مظلومانه و غریبانه حضرت فاطمه زهرا (س) یاد می کند. سپس نویسنده فوق، نظرات و پاسخ های گوناگون را درخصوص مقاله فوق از طریق اینترنت دریافت می دارد. خوانندگان چنین متنی، از سراسر جهان با احساس ترین عبارات را که بیان گر حالات پرشور درونی آنان نسبت به حضرت زهرا (س) است به صورت گوناگونی از این قبیل بیان می دارند: اشک چشمانم بر صورتش سرزیر شد، حقا که متن زیبایی است (شهرزاد/shahrzad). چنین متنی مرا نیز ملال به گریستن نمود، اشک هایی برخاسته از عشق و شیدایی (اروینگ/Irving) چنین بانوی زرگواری حقیقتاً منبع قدرت من است آنگاه که احساس ضعف و ناتوانی می کنی بدان که او را در بهشت ملاقات نمایم (ملیحه). فرد دیگری (Carimuslime) اظهار می دارد که حضرت فاطمه زهرا (س) الگوی تمامی زنان عالم در جهان امروزند، و شخص دیگری (Domina) از درگاه الهی عاجزانه می طلبد که همچون زهرا اطهر (س) گردد. فرد دیگری که خویش فاطمه نام دارد عالی ترین مراتب هیجان و شکر خود را بیان می دارد که هم اکنون اگر به سوره ای چون حضرت فاطمه (س) یافته است.

از جمله القاب دیگر فاطمه زهرا (س) «ام ابیها» (مادر پدر من)، «بتول» در معنای فرد پاک، مطهر و عقیف ذکر شده است که چنان که آن حضرت کسر و تشنه را در اقامه نماز، خواندن قرآن و سایر رفتار عبادی می گذراندند. لذا بیهود نیست که مسلمین عالم حضرتش را به عنوان مظهري از یک دختر، مادر، همسر فداکار و یک مسلمان با اخلاص و الگو و مدلی برای تمامی زنان جهان می شناسند. ایشان به پدر بزرگوارشان، بسیار نزدیک و صمیمی بودند و تمایزشان با سایر زنان در احادیث متعدد ذکر گردیده است. (John Esposito) که هم اکنون پروفسور امور بین المللی و مطالعات بین المللی در دانشگاه (Georgetown) می باشد. این دانشمند بزرگ جهانی که مسیحی می باشد، علت آنکه مسلمین جهان حضرت فاطمه زهرا (س) را مهم ترین چهره تاریخی و رهبر تمامی زنان عالم در بهشت می دانند این چنین معرفی می نماید که حضرتش از پاکی وصفای وافر

اخلاقی برخوردار بودند که مگر بتوان مشابه چنین مقام والایی در مورد حضرت مریم (س) در مسیحیت یافت.

در سخنرانی که توسط (Massoume Pric) در دانشگاه تورنتو (Toronto) در کانادا در آوریل ۲۰۰۱ میلادی ایراد گردید اینگونه مطرح شد که در حدیث قدسی آمده خداوند به پیامبر (ص) وحی نمود که تمامی هستی به واسطه وی خلق شده است و او خود به واسطه حضرت علی (ع) خلق گردیده و هر دوی آنها به واسطه حضرت فاطمه (س) خلق شده اند. فاطمه وجود و اساس هستی و کائنات و معرفی تمامی خوبان و خوبی هاست وی فرشته و ملک تمامی آدمیان در این جهان و در سرای دیگر می باشند. او اولین زنی است که به همراهی تمامی همراهان حقیقی خود وارد بهشت خواهد شد، همراهانی که تمام گناهان آنان به یمن وجود شریف حضرتش بخشیده خواهد گشت. آن حضرت سال ها قبل از وقوع حادثه خونین کرلا از پنهان فاجعه جانخراشی نسبت به فرزند عزیزشان حسین بن علی (ع) آگاهی داشتند. بارها از چنان حزنی سرشار از غم و ماتم و اندوه می گردیدند. حضرت فاطمه (س) مدافع عدالت و ایمن حقیقی بودند. آن حضرت به خوبی تبیین نمودند که چگونه چنین انحرافی رخ خواهد داد، به طوریکه مسیر اسلام را برای همیشه به صورتی هر لحظه بدتر و خطرناک تر به واسطه وجود رهبران فاسق و طماع، منحرف خواهد ساخت. در سطح خانوادگی، حضرت فاطمه (س) دختری وفادار، هوسری فداکار، مادری دلسوز و آیتی از صبر و شکیبایی می باشند. چنین عناوینی قرن ها ستاره در خصوص حضرتش به کار برده می شود تا آنکه تصویر حضرتش را به عنوان تجسم یک زن ایده آل مسلمان آشکار سازد. شخصیتی که بدون هیچ گونه تردیدی همه هستی بلکه حال خویش را به خاطر خانواده بزرگوارش فدا می ساخت. بیهوده نیست که او را علت آفرینش می داند.

لذا شایسته است که در وصف چنین شخصیتی، فردی چون امیر نمونه یمن، در هنگام به خاک سپردنش رسول خدا (ص) را مخاطب قرار دهد و بگوید: سلام بر تو ای پیامبر خدا. سلام من و دخترت که اکنون در کنار تو فرود آمده و چه زود به تو پیوست. ای رسول خدا! بر مرگ دختر برگزیده تو، شکیبایی من اندک است و طاقت و توانم از دست رفته آن ودیعت، باز گردانده شد و آن امانت، به صاحبش رسید و اندوه مرا پایانی نیست.

اگرچه تا کنون از منظرهای گوناگون به شخصیت تابناک و جامع حضرت فاطمه (س) نگریسته شده است و برخی از ابعاد شخصیتی ایشان در حد توان نویسنده به رشته تحریر

درآمده اما شاید، بتوان گفت که کمتر منبعی می توان یافت که در آن روش های تربیتی آن بانوی آسمانی تشریح شده باشد و در آن قالب، هستی شناسی، شناخت شناسی و ارزش شناسی آن حضرت و دلالت های تربیتی هر کدام مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته باشد. این همان هدف والایی بوده است که مد نظر سرکار خانم پورغریب شاهی که هم نام با یکی از القاب حضرت فاطمه (س) می باشند و کارشناس ارشد فلسفه تعلیم و تربیت هستند بوده است. (السلام علیک ایتها المرضیه المرضیه) این خواهر فرهیخته و گرانقدر این توفیق عظیم را یافتند که بخشی از عمر گرانمایه خویش را مصروف تحقیق در خصوص گرانبهاترین موضوعات هستی یعنی پژوهش درباره حضرت فاطمه (س) نمایند و چنین سعادت کم نظیر را برای همیشه در پرونده اعمال خویش ثبت کنند.

زهی سعادت که آدمی بتواند احضارتی از بهشت الهی را در هنگام تألیف چنین مجموعه هایی تجربه نماید و زمینیان را با آسمانیان و عرشیان و ملکوتیان آشنا سازد.

دکتر سید حمید رضا علوی

استاد بخش علوم تربیتی دانشگاه شهید باهنر کرمان

پانزدهم خردادماه ۱۳۹۰ مطابق با سیزدهم رجب ۱۴۱۰ و چهارصد و سی و سه